

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม :
หลักสูตรสู่การจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จากยุคบาบี่สู่ยุควิถีถัดไป

SOCIAL STUDIES, RELIGION, AND CULTURE LEARNING AREA : CURRICULUM FOR LEARNING
ACITIVITIES FROM THE ERA OF BANU WORLD TO THE NEXT NORMAL

ชญานี หาญรบ

โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University Secondary Demonstration School

E-mail: chayaneeh66@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ศึกษาการเผชิญหน้ากับความท้าทายใหม่ท่ามกลางบริบททางสังคมที่เปลี่ยนผ่านจากช่วงเวลาแห่ง ยุค VUCA สู่ช่วงของเวลาแห่งยุค BANU และจากช่วงเวลาแห่งยุค New Normal เข้าสู่ช่วงเวลาแห่งยุค Next Normal ภาคการศึกษาควรตระหนักต่อจรรยาบรรณทางวิชาชีพ ในการพัฒนาตนไปพร้อมกับการเตรียมความพร้อมในการรับมือเพื่อเสริมสร้างเยาวชนให้พร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางบริบทของสังคมนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาสังคมศึกษาที่ธรรมชาติของวิชาเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของมนุษย์ ผู้เขียนบทความจึงมุ่งนำเสนอ การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับโรงเรียนซึ่งถือเป็นสถาบันทางการศึกษาที่เปรียบเสมือนประตูบานแรกในการปูทางสู่ การเติบโตทางการศึกษาขั้นถัดไป โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 5 ส่วน ดังนี้ 1) บทนำ 2) จากหลักสูตรสู่การจัดการศึกษาวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 3) มุมมองการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในต่างประเทศ 4) การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ผสมผสานกับการบูรณาการภายในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ 5) บทสรุป

คำสำคัญ : สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม , หลักสูตร , การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้

Abstract

Facing new challenges amidst the transition from the VUCA era to the BANU era, and from the New Normal to the Next Normal, the education sector must be aware of professional ethics in self-development while preparing to equip youth to handle these societal changes. This is especially important in social studies courses, which inherently involve human interactions. The author aims to present learning activities for teachers in the field of social studies, religion, and culture at the school level, which serves as the first

gateway to further educational growth. The presentation is divided into five parts as follows
1) Introduction, 2) From Curriculum to Social Studies, Religion, and Culture Education,
3) Perspectives on Teaching Social Studies, Religion, and Culture in Other Countries,
4) Organizing Learning Activities Integrated with Social Studies, Religion, and Culture Courses,
5) Conclusion

Keywords : Social Studies , Curriculum , Learning Activities

บทนำ

ปลายศตวรรษที่ 20 วิถีชีวิตผู้คน อุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ล้วนแตกผลออกไปจากช่วงเวลาก่อน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นช่วงโลกร่วมสมัยล้วนเต็มไปด้วยเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น เหตุการณ์ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศรัสเซียกับประเทศยูเครน หรือระหว่างประเทศอิสราเอลกับปาเลสไตน์ โดยเหตุการณ์เหล่านี้ต่างส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก สิ่งสำคัญที่ภาคการศึกษาโดยเฉพาะบุคลากรผู้ขับเคลื่อนทางด้านนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติใช้ยังสถานศึกษาในชั้นเรียนควรเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก คำว่า VUCA มาจากนักศึกษาทหาร U.S. Army War College ปี 1991 ใช้อธิบายสถานการณ์ที่เต็มไปด้วยความผันผวน (Volatility) ยากจะคาดเดา (Uncertainty) มีความซับซ้อนสูง (Complexity) และคลุมเครือเกินกว่าจะอธิบายได้ (Ambiguity) แต่ทว่าคำนิยามนี้ไม่สามารถอธิบายบริบทสังคมที่มีต่อสังคมโลกได้อย่างครบถ้วน จนเกิดแนวคิดของนักอนาคตวิทยาและนักพฤติกรรมศาสตร์ชาวอเมริกา Jamais Cascio (2020) อธิบายด้วยคำว่า BANI ประกอบด้วย ความเปราะบาง (Brittle) ความกังวล (Anxious) ความไม่คาดคิด (Nonlinear) และความซับซ้อน (Incomprehensible) แต่ในขณะที่เดียวกันเมื่อวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด -19 เริ่มต้นส่งผลให้เกิดความท้าทายใหม่บริบทที่มีต่อสังคมโลกจึงส่งผ่านจาก BANI สู่ยุค New Normal และจากยุค New Normal เข้าสู่ยุค The next normal นั้น คำถามเกี่ยวกับบริบททางสังคมที่เต็มไปด้วยความสับสนและยากคาดเดา เราจึงควรมีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างไรให้เหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข เนื่องจากเป็นรายวิชาที่สะท้อนความเป็นไปของสังคม

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอให้ครูผู้สอนวิชาพื้นฐานในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มองเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในระดับอุดมศึกษาและมีความรู้ในการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างมีความสุข เนื้อหาของบทความนี้นำเสนอผ่าน 4 มุมมอง ประกอบด้วย 1) จากหลักสูตรสู่การจัดการศึกษาวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2) มุมมองการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในต่างประเทศ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผสานกับการบูรณาการภายในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ 5) บทสรุป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เนื้อหา

จากหลักสูตรสู่การจัดการศึกษาวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1. หลักสูตร : การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาจากบริบทสังคม

คำว่าหลักสูตร (Curriculum) เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากคำในภาษาลาตินว่า Race – course หมายถึงเส้นทางที่ใช้วิ่งแข่งขัน ต่อมาคำศัพท์นี้ถูกนำมาใช้ในทางการศึกษาว่า “Running sequence of courses or learning experiences” Armstrong (1989, as cited in Jaitip Chuerattanapong, 1996, p. 1) เนื่องจากเป้าหมายของหลักสูตรมุ่งหวังให้ผู้เรียนเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพบนเส้นทางที่จะต้องวิ่งไป หรือประสบการณ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชา กลุ่มวิชา เนื้อหาสาระ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอน กล่าวได้ว่าหลักสูตรเป็นสิ่งสะท้อนความเป็นไปในสังคม การพัฒนาหลักสูตรจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ว่าสังคมเกิดเหตุการณ์อะไร มีการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคมใดบ้าง ข้อมูลเหล่านี้จะปรากฏรายละเอียดอยู่ในองค์ประกอบของหลักสูตร เพื่อสอดคล้องกับความเหมาะสมของการใช้หลักสูตรหนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่ง ด้วยเหตุนี้หลักสูตรจึงมีความจำเป็นและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการศึกษาเป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรได้รับจากโรงเรียน โดยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรไม่ใช่เป็นเส้นทางเดียวแต่เป็นวงจรที่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไข พัฒนา นำไปใช้ และประเมินการใช้ให้ครบวงจรของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมุมมองในการพัฒนาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาผู้เขียนบทความจึงขอนำบริบททางสังคมปัจจุบันที่เป็นกระแสหลัก และมีความเคลื่อนไหวอยู่ในโลกปัจจุบันนี้มาเป็นแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรตามกระแสบริบทสังคม ออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาจากบริบทสังคม: Modern Curriculum Development Theory นักการศึกษาที่เป็นที่รู้จักในการพัฒนาแนวคิดหลักสูตรนี้คือ Tyler (1949) Bloom (1956) และ Gagne (1985) โดยนักการศึกษาเหล่านี้ให้ความสำคัญกับเรื่องความเป็นวิทยาศาสตร์และการนำเสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่มีขั้นตอนตามลำดับจากหลักสูตรไปสู่การวางแผนการเรียนการสอน ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายของหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ต้องการอะไร การจัดเตรียมประสบการณ์ วิธีการ และการประเมิน ดังนั้นความสำเร็จของหลักสูตรแนวคิดนี้จึงอยู่ที่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดและสร้างความหมายต่อผู้เรียน ต่อสังคมอย่างไร โดยภาพรวมวิเคราะห์หลักสูตรนี้โดยการเปรียบครุเสมือนคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องสอนไปตามคู่มือ แผนการสอน ที่นำทางไว้ตามลำดับขั้นตอน และผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาออกไปถือเป็นผลผลิตของหลักสูตรที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานและพร้อมจะส่งต่อเพื่อสร้างผลิตผลในลักษณะเดียวกัน โดยผู้เขียนบทความมองเห็นความคล้ายคลึงของแนวคิดหลักสูตรสังคมนี้ในหลักสูตรการศึกษาของประเทศเราที่ผู้มีอำนาจเป็นผู้กำหนดเป้าหมายของหลักสูตรและการเรียนการสอนที่อยากให้ผู้เรียนต้องการทราบอะไร

ประเด็นที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาจากบริบทสังคม: Postmodern Curriculum Development Theory นักการศึกษาที่เป็นที่รู้จักในการพัฒนาแนวคิดหลักสูตรนี้คือ Bullock (1988) Doll (1993) และ Hargreaves (1995) โดยนักการศึกษาเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการยืดหยุ่น ไม่ยึดกฎระเบียบ ขั้นตอนและการตอบสนองบุคคล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้แก่บุคคลตามทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) คือการศึกษาตามปรากฏการณ์จริงทางสังคม เรียนด้วยการปฏิบัติ จากแนวคิดนี้องค์กร UNESCO (1996) ได้นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรโดยการตั้งคำถามที่ว่า Learning to know Learning to do Learning to live together and Learning to be. หรือในภาษาไทยกล่าวว่า การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้

เพื่อปฏิบัติ การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อเป็น โดยภาพรวมวิเคราะห์หลักสูตรนี้เปรียบเสมือน การสร้างบุคคลที่มีความสามารถรอบด้านและสามารถปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาจากบริบทสังคม: The Actor-Network Theory for Curriculum Development นักการศึกษาที่เป็นที่รู้จักในการพัฒนาแนวคิดหลักสูตรนี้คือ Callon (1986) Latour (1988) โดยนักการศึกษาเหล่านี้ให้ความสำคัญกับการนำแนวคิดของ Modern Curriculum และ Postmodern Curriculum มาผสมผสานร่วมกับทฤษฎี The Actor-Network Theory โดยภาพรวมวิเคราะห์ หลักสูตรนี้เป็นการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนผ่านการนำเทคโนโลยีมาใช้กล่าวได้ว่าเป็นหลักสูตรที่มีความ เคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา

ทั้งนี้ผู้เขียนบทความมีความคิดเห็นว่า แนวคิดการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาจากบริบทสังคมทั้งสาม แนวคิดนี้ไม่สามารถตัดขาดจากกันได้เพราะภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทต่าง ๆ ในสังคมต่างยังมีร่องรอยการ เชื่อมโยงกันไปมาอยู่ใน ณ ปัจจุบัน

2. หลักสูตร : การบูรณาการหลักสูตรในวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 “สังคมศึกษา” ถูกนิยามว่าเป็นหมวดหมู่ของวิชาที่ เกี่ยวกับชีวิตผู้คนในหลายองค์ประกอบของชีวิต เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ หน้าที่พลเมือง และศีลธรรม ความโดดเด่นของหลักสูตรสังคมศึกษาสิ่งหนึ่งคือ การบูรณาการที่เป็นลักษณะร่วมกันไม่ว่าจะเป็น ขอบข่าย (Scope) ที่สะท้อนความกว้าง ลึก ของเนื้อหาความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และเจตคติที่บรรจุไว้กับ การจัดเรียงลำดับเนื้อหา (Sequence) ที่จัดเรียงลำดับเนื้อหาความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และเจตคติให้มีความต่อเนื่องตลอดช่วงระยะเวลาของการใช้หลักสูตรนั้น เพราะธรรมชาติของสังคมศึกษาเป็นศาสตร์ที่มีความ เป็นสหวิทยาการ หรือมีการบูรณาการจากหลายสาขาวิชาด้วยกัน การบูรณาการเป็นวิธีการหนึ่งที่เอื้อให้ผู้เรียน ได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและเกิดการคิดแบบมองเห็นภาพใหญ่ (Big Picture Thinking) อันเป็นทักษะการ คิดที่ทำให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมที่สำคัญอย่างเป็นระบบแล้วนำไปสู่การทำความเข้าใจในภาพใหญ่ (Big Picture Understanding) ของความรู้ กล่าวได้ว่า การบูรณาการจะทำให้หลักสูตรมีความน่าสนใจเพราะผู้เรียน ได้เรียนรู้ในสิ่งที่ เป็นความจริงในชีวิตเกี่ยวข้องกับสังคม และเสริมสร้างทักษะที่สำคัญอย่างการคิดแบบมองเห็น ภาพใหญ่ การบูรณาการจึงเป็นการสร้างความหมายและสร้างความเข้มข้นภายในศาสตร์ สาขา และสาระของ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น การบูรณาการจึงเป็นการนำส่วนต่าง ๆ มาผสมผสานหลอม รวมประสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในความรู้ ทักษะ และเจตคติค่านิยมต่าง ๆ ตลอดทั้ง การบูรณาการกระบวนการ กิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหา การประเมินการเรียนรู้ รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องทั้ง ผู้สอน ผู้เรียนและบุคคลอื่น ๆ ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในบริบทหนึ่ง ๆ และสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนมากขึ้น แนวคิดการบูรณาการมีอย่างหลากหลาย Nattaya (2003) กล่าวถึงวิธีการบูรณาการที่น่าสนใจ ดังนี้

- 1) Connected เป็นการบูรณาการเนื้อหาในรายวิชาหนึ่งเชื่อมโยงหัวข้อหนึ่งไปหัวข้อต่อไป เช่น กำหนดหัวข้อ สภาภูมิประเทศ หัวข้อถัดไปศึกษาสภาพภูมิอากาศ
- 2) Nested เป็นการบูรณาการในแต่ละรายวิชา โดยเอา ทักษะต่าง ๆ มาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน เช่น กำหนดทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาสภาพสิ่งแวดล้อมใน โรงเรียน
- 3) Sequenced เป็นการจัดเรียงหัวข้อให้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น กำหนดหัวข้อเหตุการณ์โลก ร่วมสมัย ก็นำตัวอย่างเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่สอนอยู่ในหัวข้อดังกล่าวมาสอนคู่ขนานกัน
- 4) Shared เป็นการวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกันของผู้สอนจาก 2 กลุ่มสาระ ที่มีความทับซ้อน

บางส่วน เช่น วิชาสังคมศึกษาสอนเรื่องอุปสงค์และอุปทาน จากเงื่อนไขต่าง ๆ นำมาเสนอข้อมูลเป็นกราฟ กรณีนี้มีความทับซ้อนกับวิชาคณิตศาสตร์ ก็นำเอาเรื่องกราฟมาสอนควบกับวิชาสังคม 5) Webbed เป็นการกำหนดเรื่องที่เรียนเป็น Theme แล้วนำ Theme นั้นไปสอนในกลุ่มวิชาของตน เช่น กำหนด Theme เรื่องความสัมพันธ์ ในวิชาสังคมศึกษาอาจนำไปสอนเรื่องความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม 6) Threaded เป็นการกำหนดทักษะหนึ่งและให้วิชาต่าง ๆ นำไปสอนในกลุ่มวิชาของตน เช่น กำหนดทักษะการคิดความน่าจะเป็น ในวิชาสังคมศึกษาอาจนำไปสอนเรื่องความน่าจะเป็นที่เกิดขึ้นจากสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และ 7) Immersed เป็นการปฏิบัติต่อผู้เรียนเหมือนผู้เรียนเป็นนักวิจัย หัวข้อมาจากความสนใจของผู้เรียน และฝึกบูรณาการผ่านการทำวิจัย หรือผ่านการทำโครงการงาน สิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนคือการบูรณาการความรู้และทักษะต่าง ๆ โดยใช้แบบแผนวิธีวิจัยในการศึกษาเพื่อหาคำตอบในเรื่องที่สนใจ

การบูรณาการในหลักสูตรจึงเป็นงานที่ทำหายอย่างมาก ผู้เขียนบทความจึงขอเสนอให้ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตระหนักในเรื่องความน่าสนใจของการใช้แนวคิดบูรณาการในการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านความรู้แบบสหวิทยาการให้ผู้เรียนสำหรับการนำความรู้ไปต่อยอดด้านการศึกษาต่อและการเข้าสู่โลกของการทำงาน สอดคล้องกับ Humphrey , Post และ Ellis (1981) กล่าวว่าหลักสูตรบูรณาการเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจเรื่องที่เรียน โดยต้องอิงอาศัยความรู้จากวิชาต่าง ๆ เช่น การศึกษาสิ่งแวดล้อมก็ได้จำกัดอยู่ที่วิชาวิทยาศาสตร์ หรือ ภูมิศาสตร์ แต่ควรสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งแง่สังคม วิทยาศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ แบบองค์รวม การบูรณาการเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความชัดเจนในเรื่องที่ศึกษา มีมุมมองต่าง ๆ ที่กว้างขวาง และมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น สามารถนำสิ่งที่เรียนไปใช้ประโยชน์ได้ สอดคล้องกับ Beane (1993) กล่าวว่า การนำเรื่องใดมาบูรณาการในหลักสูตร พิจารณาได้จากหลายอย่าง เช่น การนำประสบการณ์ต่าง ๆ มาบูรณาการ ประสบการณ์จากอดีตและปัจจุบัน สามารถนำมาสู่การเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ ได้ การบูรณาการกับสังคมมีหลายมิติ ทั้งสภาพสังคมและการดำเนินชีวิตที่หลากหลายแบบในสังคมบริบทต่าง ๆ นำมาบูรณาการหาจุดร่วมกันในความหลากหลายเหล่านั้นจะเพิ่มคุณค่าในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้ รวมทั้งการนำความรู้ต่าง ๆ จากกลุ่มสาระหรือสาขาวิชาต่าง ๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกันและสอดคล้องกับ Megham (2008) กล่าวว่าหลักสูตรบูรณาการเป็นการนำเอาเนื้อหาความรู้จากสาขาวิชาต่าง ๆ มาหลอมเข้าด้วยกันอย่างมีความหมายโดยเน้นไปที่เพื่อความเข้าใจในประเด็นปัญหาต่าง ๆ หลักสูตรบูรณาการจะเสริมให้มีการนำเอาความรู้ทางวิชาการทางอาชีพ และเทคนิควิธีการต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกันได้ในกระบวนการเรียนรู้

ด้วยเหตุนี้ การนำความรู้ทางศาสตร์ของสังคมศึกษามาถักทอเรื่องราวตามแนวคิดบูรณาการอันประกอบด้วยหลายแขนงสาระ ดังนี้ 1) ภูมิศาสตร์ ในการศึกษาเรื่องโครงสร้างของโลก ลักษณะทางกายภาพ ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิศาสตร์กับกิจกรรมของมนุษย์ ตลอดจนปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางภูมิศาสตร์ 2) ประวัติศาสตร์ ในการศึกษาอดีตอันนำไปสู่การคาดการณ์แนวโน้มเหตุการณ์ทางสังคมในปัจจุบันและอนาคต 3) รัฐศาสตร์ ในการศึกษาทฤษฎีทางการเมือง การอธิบายและวิเคราะห์ระบบการเมือง 4) มานุษยวิทยา ในการศึกษาเรื่องราวของมนุษย์เกี่ยวข้องกับมิติทางกายภาพและทางวัฒนธรรม 5) ปรัชญา ในการศึกษาทฤษฎีแนวคิด มุมมองของนักคิดในมิติการเมือง เศรษฐกิจและทางสังคมและ 6) เศรษฐศาสตร์ ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริโภคสินค้าและบริการ ตลอดจนทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ระดับมหภาคกับ

ระดับจุลภาค จากสาระสำคัญดังที่กล่าวในข้างต้น หากสถานศึกษาหรือผู้สอนสังคมศึกษานำมาตั้งเป็นเป้าหมายผ่านการกำหนดเรื่องที่เรียนเป็นประเด็น (Theme) จะถือเป็นก้าวแรกที่น่าไปสู่การทำให้เกิดการบูรณาการในหลักสูตร การเรียนการสอน และการประเมิน เพราะส่วนใหญ่การเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษาเน้นสอนแบบแยกสาระ ทั้งนี้ผู้เขียนบทความขอยกตัวอย่างการบูรณาการด้วยลักษณะ Theme – Based Curriculum ในหัวข้อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ฐานกับการบูรณาการภายในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

มุมมองการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในต่างประเทศ

สังคมศึกษา (Social Studies) เป็นหลักสูตรหนึ่งที่ผู้เรียนจะเรียนในโรงเรียน เพื่อให้เข้าใจกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ วิชาสังคมจึงเป็นอีกหนึ่งวิชาที่ช่วยจัดเตรียมความรู้เกี่ยวกับหลักการและค่านิยมของสังคม การพัฒนาเจตคติ และทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการปลูกฝังมุมมองอนาคต ทักษะการแก้ปัญหาบุคคลและสังคม ตลอดจนการเป็นพลเมืองดีของสังคม ประเทศและพลเมืองโลก ดังนั้นผู้เขียนบทความจึงขอเสนอมุมมองการสอนวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) ในต่างประเทศ ดังนี้

1. มุมมองการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : ประเทศนิวซีแลนด์

เป็นประเทศที่ประกอบไปด้วยประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ อาทิ ยุโรป เอเชีย ตลอดจนชนพื้นเมืองอย่างชาวเมารี เมื่อกล่าวถึงภาคการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์โดยภาพรวมเป็นการเน้นสอนให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พร้อมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างทันสมัย เพื่อมุ่งเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีอิสระในการใช้ความคิด มีความสามารถในการแก้ปัญหา ฝึกการวิเคราะห์ จนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ซึ่งวิธีทางตามที่กล่าวมาจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความมั่นใจและรักการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้เรียนที่ได้รับการศึกษาจากแนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับว่าเป็นนักคิดที่สะท้อนถึงบุคลิกภาพที่น่าอัศจรรย์ ในศตวรรษที่ 21 ต้องการ ผู้เขียนบทความจึงขอเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแห่งชาติ (The New Zealand Curriculum) ที่มีลักษณะยืดหยุ่น เน้นการพัฒนาทักษะ ความรู้ ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม ตามรายละเอียดตาราง 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรแห่งชาติ

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) ตามหลักสูตรแห่งชาติ (The New Zealand Curriculum)		
เป้าหมายการเรียนการสอน	โครงสร้างและเนื้อหา	ลักษณะการจัดการเรียนการสอน
1. ส่งเสริมการเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม และระบบสังคม รวมถึงประเด็นสำคัญในระดับโลก เช่น สิทธิมนุษยชน การพัฒนาที่ยั่งยืน และความหลากหลายทางวัฒนธรรม	1. สถานที่และสิ่งแวดล้อม (Place and Environment) ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของสิ่งแวดล้อมต่อชีวิตมนุษย์และความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและมนุษย์	1. การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Learning) เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านกิจกรรม เช่น - สถานการณ์จำลอง - อภิปรายกลุ่ม เพื่อพัฒนาทักษะคิดเชิงวิพากษ์ วิเคราะห์ และเชื่อมโยงความรู้กับประเด็นต่าง ๆ ในชีวิตจริง
2. สร้างความเข้าใจในมิติทาง	2. เวลา และการเปลี่ยนแปลง	2. การเทคโนโลยีในการเรียน

สังคมและวัฒนธรรม ผู้เรียนจะได้ศึกษาเกี่ยวกับมรดก ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ รวมถึงความเชื่อและค่านิยมที่มีผล ต่อการดำเนินชีวิตของในประเทศ และต่างประเทศ	(Time, Continuity, and Change) ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ระดับ ท้องถิ่นและระดับโลก และ วิเคราะห์โครงสร้าง ระบบต่าง ๆ ในสังคม เช่น ระบบเศรษฐกิจ การเมือง	เช่น - เว็บไซต์ - แอปพลิเคชัน - สื่อมัลติมีเดีย
	3. วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ (Culture and Identity) สำรวจความหลากหลายทาง วัฒนธรรมและค่านิยมในชุมชน	3. การส่งเสริมผู้เรียนมีความ เข้าใจและเจตคติที่ดีต่อชุมชน เช่น - โครงการเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ของชนพื้นเมือง เช่น ชาวเมารี

จากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในประเทศนิวซีแลนด์เป็นการเรียนรู้แบบสองวัฒนธรรมให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของอัตลักษณ์ชาติ และเน้นการพัฒนาทักษะร่วมกับความรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงผ่านการบูรณาการประเด็นโลก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความไม่เท่าเทียม และสิทธิพลเมือง ถูกนำมาใช้เพื่อสร้างความตระหนักรู้และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม และส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึกต่อสังคมและโลก

2. มุมมองการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : ประเทศเอสโตเนีย

ค.ศ. 1990 รัฐบาลตระหนักถึงความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษา ต่อมาค.ศ. 1996 รัฐบาลลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านโครงการชื่อ “Tiger Leap” มีเป้าหมายในการนำคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเข้าสู่โรงเรียนทั่วประเทศ นโยบายนี้ถือเป็นการเตรียมสู่การพัฒนาทักษะดิจิทัลที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 อีกหนึ่งนโยบายคือ การบรรจุวิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์และการเขียนโปรแกรมให้กับผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการสนับสนุนจากรัฐบาลและองค์กรการศึกษาต่าง ๆ ที่ได้ร่วมมือกันพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมผ่านการออกแบบให้เป็นมิตรต่อผู้เรียนในช่วงอายุ จากหลักฐานที่ยืนยันในความสำเร็จนี้คือ ผลการทดสอบ PISA (Programme for International Student Assessment) ในปีค.ศ. 2018

ผู้เขียนบทความจึงขอเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) ประเทศเอสโตเนียที่กำลังสร้างความน่าสนใจในภาคการศึกษาของโลก ตามรายละเอียดตาราง 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรแห่งชาติ. Government.

(2014). *National Curriculum for Basic Schools and Upper Secondary Schools.*

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) ตามหลักสูตรแห่งชาติ (National Curriculum for Basic Schools and Upper Secondary Schools)		
เป้าหมายการเรียนการสอน	โครงสร้างและเนื้อหา	ลักษณะการจัดการเรียนการสอน
1. ส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย เน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับหลัก ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และ ค่านิยมทางสังคม	1. สหวิทยาการ เนื้อหาครอบคลุม - ประวัติศาสตร์	1. ฐานสมรรถนะ เน้นผลลัพธ์ที่ พัฒนาทักษะ เช่น - การวิเคราะห์

	<ul style="list-style-type: none"> - ภูมิศาสตร์ - จริยธรรม - เศรษฐศาสตร์ <p>เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การทำงานเป็นทีมและการปรับตัว <p>ขณะเดียวกันครูมีอิสระในการตีความหลักสูตร ออกแบบการสอน และประเมินผลการเรียนของผู้เรียน</p>
2. การสร้างพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น		<ul style="list-style-type: none"> 2. การศึกษารายวิชาที่หลากหลาย - ภูมิหลังภาษาที่หลากหลาย - การเปรียบเทียบศาสนาสากล
3. การเข้าใจวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น เพื่อเชื่อมโยงวัฒนธรรมยุโรป		<ul style="list-style-type: none"> 3. การเชื่อมโยงเนื้อหาผ่านบริบทโลกเข้ากับท้องถิ่น <p>ปรับให้เข้ากับแนวโน้มการศึกษาในยุโรปและระดับโลก ผ่านประเด็นเหตุการณ์โลกร่วมสมัย</p>

จากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในประเทศเอสโตเนียเป็นการเรียนรู้ที่บูรณาการการใช้โปรแกรม Scratch ในการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) การแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills) และการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ถือเป็นความสำเร็จของระบบการศึกษา ประเทศเอสโตเนียถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการปฏิรูปนวัตกรรมการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยี ความยืดหยุ่น และการให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู ความมีประสิทธิภาพและความสามารถในการปรับตัวรับมือกับความท้าทายของโลกอนาคตได้อย่างดี

3. มุมมองการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : ประเทศสิงคโปร์

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษามุ่งเน้นการสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วม และมีความคิดวิพากษ์อย่างสร้างสรรค์ ต่อมาค.ศ. 2020 ประเทศสิงคโปร์ปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้เท่าทันความรู้ความสามารถ และทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ Framework for 21st Century Competencies and Student Outcomes เป็นแกนกลางในการออกแบบหลักสูตรใหม่

ผู้เขียนบทความจึงขอเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) จากหลักฐานที่ยืนยันในความสำเร็จนี้คือ ผลการทดสอบ PISA (Programme for International Student Assessment) ในปีค.ศ. 2022 ตามด้วยรายละเอียดตาราง 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษาตามหลักสูตรแห่งชาติ. ขนารตี ณฑล และวริศ. (2563). หลักสูตรสังคมศึกษาของประเทศสิงคโปร์ (Singapore's Social Studies Curriculum). ครูศึกษา.

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา (Social Studies) ตามหลักสูตรแห่งชาติ (Singapore Social Studies Curriculum) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (Secondary school)		
เป้าหมายการเรียนการสอน	โครงสร้างและเนื้อหา	ลักษณะการจัดการเรียนการสอน
1. พลเมืองมีความรู้ เสริมสร้างความเข้าใจทางด้านเอกลักษณ์ในฐานะพลเมืองสิงคโปร์ด้วยทัศนะของโลก	1. ประวัติศาสตร์ (History) มุ่งศึกษาประวัติศาสตร์โดยละเอียดเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความมั่นใจ สามารถกำกับแนวทางของตนเองได้ รวมทั้งเป็นผู้ที่คิดสะท้อนออกมาและคิดอย่างมีวิจารณญาณ	1. การเรียนรู้แบบเน้นการสืบเสาะ (Inquiry-Based Learning) เช่น - การสำรวจประเด็นสังคมโดยการตั้งคำถามและหาคำตอบ (Issue Investigation) - การให้ผู้เรียนสวมบทบาทเป็น "นักเรียนรู้ตลอดชีวิต"
2. ความหลากหลายและเอกลักษณ์ทางสังคม หลักสูตรมีความยืดหยุ่นและปรับให้สอดคล้องกับแนวโน้มโลก และเสริมสร้างความเข้าใจที่หลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ	2. เศรษฐศาสตร์ (Economics) กรอบพื้นฐานทางด้านทฤษฎีหลักการ เพื่ออธิบายและวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐศาสตร์ รวมถึงการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ ตามนโยบายระดับประเทศและนานาชาติ	2. สร้างความหลากหลายในการประเมิน ออกแบบการประเมินผลที่สามารถสะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้เชิงลึกอย่างแท้จริง
3. โลกาวัดัน์ เน้นเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับประเทศชาติ และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	3. ภูมิศาสตร์ (Geography) สามารถนำความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์ไปสร้างความตระหนักรู้ต่อเหตุการณ์ของโลกอย่างยั่งยืน	

จากที่กล่าวมาข้างต้น การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในประเทศสิงคโปร์เป็นการเรียนรู้ที่สืบเนื่องจากการปรับปรุงหลักสูตรบนพื้นฐานการใช้แนวคิดของ Framework for 21st Century Competencies and Student Outcomes เพื่อสร้างให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) มีความฉลาดรู้ในฐานะพลเมือง ความตระหนักรู้ต่อโลก และมีทักษะข้ามวัฒนธรรม (Civic Literacy, Global Awareness and Cross-Cultural Skills) 2) มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเชิงนวัตกรรม (Critical

and Inventive Thinking) และ 3) มีทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และมีทักษะด้านสารสนเทศ (Communication, Collaboration and Information Skills)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผสมผสานกับการบูรณาการภายในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ผู้เขียนบทความขอแนะนำแนวคิดของ Jacobs (1989) และ Fogarty (1991) ที่กล่าวถึงหลักสูตรบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันหรือสาขาวิชาเดียวกันแบบ Webbed ซึ่งก็คือการบูรณาการที่กำหนดเรื่องการเรียนรู้เป็น Theme มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ และสติปัญญา สำหรับการเตรียมความพร้อมของการประกอบอาชีพในอนาคต และขอยกตัวอย่างประกอบเพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลงทางบริบทสังคมโลกจากยุค VUCA สู่ยุค BANI และจากยุค BANI สู่ยุค New Normal และจากยุค New Normal สู่ยุค Next Normal กำหนด Theme “สุขภาพ” นำไปออกแบบการจัดการเรียนการสอน 5 สาระการเรียนรู้ รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วยสาระ 1) ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ และ 5) สาระภูมิศาสตร์ ตามรายละเอียดตาราง 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ตัวอย่างการกำหนด Theme สุขภาพไปออกแบบการจัดการเรียนสำหรับการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

หัวข้อ	ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการ ดำเนินชีวิตในสังคม	เศรษฐศาสตร์	ประวัติศาสตร์	ภูมิศาสตร์
Theme	สุขภาพ				
มาตรฐาน	ส 1.1 หลักธรรม ของพระพุทธ ศาสนา หรือ ศาสนาที่ตนนับถือ และศาสนาอื่น	ส 2.1 เข้าใจและ ปฏิบัติตนตามหน้าที่ ของการเป็นพลเมือง ดีมีค่านิยมที่ดีงาม	ส 3.1 เข้าใจ หลักการของ เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิต อย่างมีคุณภาพ	ส 4.2 เข้าใจ พัฒนาการของ มนุษยชาติจาก อดีตจนถึง ปัจจุบัน	ส 5.2 เข้าใจ ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์ กับสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ
หัวข้อ	หลักธรรม กับสุขภาพ	ค่านิยมสุขภาพ ของพลเมืองไทย	สุขภาพตาม หลักเศรษฐกิจ พอเพียง	พัฒนาการ ของมนุษย์ กับสุขภาพ	สุขภาพมนุษย์ กับสิ่งแวดล้อม
เนื้อหา	ดูแลสุขภาพกาย ผ่านหลักธรรม โภชนะ มัตตัญญูตา	ค่านิยมไทย ข้อ 11 ความเข้มแข็ง ด้านร่างกาย	การพัฒนา สุขภาพกาย อย่างพอเพียง	ประวัติศาสตร์ กับสุขภาพ ของคนโบราณ	ภูมิศาสตร์ กับ สุขภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้น Theme สุขภาพกับการออกแบบการจัดการเรียนสำหรับการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสู่การจัดกิจกรรมตามสาระต่าง ๆ ดังนี้

สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม : จาก Theme สุขภาพ เนื้อหาดูแลสุขภาพกายผ่านหลักธรรม โภชนะ มัตตัญญุตตา ตัวอย่างการสอนในชั้นเรียน 1) ชั้นนำ 1.1) ผู้สอนตั้งคำถามคือ “มนุษย์รับประทานอาหารเพื่ออะไร” เพื่อให้ผู้เรียนร่วมแสดงทัศนะในการตอบ 1.2) ผู้สอนสรุปจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการกินอาหาร และนำเข้าสู่วิธีเรียน 2) ชั้นสอน ผู้สอนอธิบายความหมายของหลักธรรมโภชนะ มัตตัญญุตตา หมายถึง การรู้จักประมาณในการบริโภคกับผู้เรียน เพื่อสร้างความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพกายผ่านการกินอาหารตามแนวคิดหลักธรรมนี้ และ 3) ชั้นสรุป ผู้สอนสรุปความรู้เรื่องการกินเพื่อสุขภาพมีความสัมพันธ์อย่างไรกับการบริโภคอาหารอย่างเหมาะสม เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคร้ายที่มาจากจากการบริโภคของตนเอง มีความสอดคล้องกับหลักสูตรสู่การจัดการจัดการเรียนรู้อิงจากยุคบาบี่สู่ยุคดิจิทัลไปซึ่งมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์มาผสานบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนนำไปปรับใช้ให้เกิดสุขภาวะ (Well-Being) ที่เป็นสุขอย่างยั่งยืน

สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม : จาก Theme สุขภาพ เนื้อหาค่านิยมไทย ข้อ 11 ความเข้มแข็งด้านร่างกาย ตัวอย่างการสอนในชั้นเรียน 1) ชั้นนำ 1.1) ผู้สอนใช้การเผชิญสถานการณ์ (Conflict Situation Skills) กิจกรรมกีฬาของโรงเรียนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมาใช้ตั้งคำถามคือ “การสนับสนุนและเข้าร่วมงานกีฬาของโรงเรียนมีบทบาทอย่างไรในการส่งเสริมสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของนักเรียน” เพื่อให้ผู้เรียนร่วมแสดงทัศนะในการตอบ 1.2) ผู้สอนสรุปความคิดเห็นของนักเรียนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน 2) ชั้นสอน ผู้สอนอธิบายค่านิยม ข้อ 11 เรื่องความเข้มแข็งด้านร่างกายมีความสัมพันธ์อย่างไรกับการเป็นพลเมืองไทย และ 3) ชั้นสรุป ผู้สอนให้ผู้เรียนจับกลุ่มเพื่อสรุปความรู้เป็นผังมโนทัศน์และนำเสนอผลงานของตนในห้องเรียน ผู้สอนอาจต่อยอดให้ผู้เรียนออกแบบและสร้างเป็นชิ้นงานได้อีกด้วย มีความสอดคล้องกับหลักสูตรสู่การจัดการจัดการเรียนรู้อิงจากยุคบาบี่สู่ยุคดิจิทัลไป โดยเป็นการนำสถานการณ์ที่ผู้เรียนเผชิญมาผสานบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อเสริมสร้างการเป็นพลเมืองดีในการตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับค่านิยมของสังคมไทยและสังคมโลก

สาระเศรษฐศาสตร์ : จาก Theme สุขภาพ เนื้อหาการพัฒนาสุขภาพกายอย่างพอเพียง ตัวอย่างการสอนในชั้นเรียน 1) ชั้นนำ 1.1) ผู้สอนใช้กิจกรรมวิเคราะห์ภาพยนตร์เกี่ยวกับเศรษฐกิจในชีวิตประจำวันผ่านภาพยนตร์เรื่อง “อ้าย..คนหล่อลวง” มาใช้ตั้งคำถามคือ “แนวทางการแก้ปัญหาหนี้ครัวเรือน หรือการแก้ไขปัญหาของนักแสดงด้วยการดื่มสุราส่งผลต่อสุขภาพกายอย่างไร” เพื่อให้ผู้เรียนร่วมแสดงทัศนะในการตอบ 1.2) ผู้สอนสรุปความคิดเห็นของนักเรียนเพื่อนำเข้าสู่บทเรียน 2) ชั้นสอน ผู้สอนอธิบายทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางการประยุกต์ใช้ และ 3) ชั้นสรุป ผู้สอนให้ผู้เรียนจับกลุ่มและร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ด้วยการนำทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปใช้ในการคิด มีความสอดคล้องกับหลักสูตรสู่การจัดการจัดการเรียนรู้อิงจากยุคบาบี่สู่ยุคดิจิทัลไป เนื่องจากวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกคนต้องการชีวิตที่ดี จึงต่างแสวงหาในสินค้าและบริการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในขณะที่จำนวนของทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด จากการมองเห็นภาพใหญ่ (Big Picture Thinking) เพื่อฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และนำความรู้ทางทฤษฎีมาปรับใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา

สาระประวัติศาสตร์ : จาก Theme สุขภาพ เนื้อหาประวัติศาสตร์กับสุขภาพของคนโบราณ ตัวอย่างการสอนในชั้นเรียน 1) ชั้นนำ 1.1) ผู้สอนใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้นตอนประกอบด้วย ชั้น 1 กำหนดประเด็น ชั้น 2 การรวบรวมหลักฐาน ชั้น 3 วิเคราะห์และประเมินข้อมูล ชั้น 4 ตีความและสังเคราะห์ และ

ชั้น 5 นำเสนอข้อมูล ในการทำกิจกรรม 2) ชั้นสอน 2.1) ผู้สอนกำหนดประเด็นประวัติศาสตร์ คือ ประวัติศาสตร์สากลกับสุขภาพของคนสมัยโบราณ 2.2) ผู้เรียนจับกลุ่ม และนำประเด็นที่ผู้สอนกำหนดไป รวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 2.3) ผู้เรียนวิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์จากการสืบค้นในชั้นก่อนหน้า 2.4) ผู้เรียนนำหลักฐานมาตีความและสังเคราะห์เพื่อให้เกิดความ เข้าใจข้อเท็จจริง นำมาสู่การรวบยอดของข้อมูล และ 2.5) ผู้เรียนเผยแพร่ผลงานจากการศึกษาตามวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ และ 3) ชั้นสรุป ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการทำผังสรุปความรู้ มีความ สอดคล้องกับหลักสูตรสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากยุคบานีสู่ยุควิถีถัดไปคือ เป็นการเสริมสร้างผู้เรียนให้เกิด ทักษะการวิจัย การคิดขั้นสูง อาทิ การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ ตลอดจนทักษะการสื่อสาร การทำงาน ร่วมกันเป็นทีม นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อประวัติศาสตร์ให้เยาวชนอย่างลึกซึ้ง ซึ่งทั้งหมดที่กล่าว มานี้ถือเป็นทักษะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนพึงมี

สาระภูมิศาสตร์ : จาก Theme สุขภาพ เนื้อหาภูมิศาสตร์กับสุขภาพ ตัวอย่างการสอนในชั้นเรียน

1) ชั้นนำ ผู้สอนใช้วิธีการคิดเชิงพื้นที่ (Spatial thinking) ในการจัดกิจกรรมและการสอน 2) ชั้นสอน 2.1) ผู้สอนตั้งประเด็นในการศึกษาคือ “ภัยพิบัติและโรคระบาดในไทย” เพื่อให้ผู้เรียนคิดว่าพื้นที่หรือภูมิภาคที่ ศึกษาอยู่นั้นมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ด้านสุขภาพอย่างไร 2.2) ผู้เรียนจับกลุ่มและทำงานร่วมกันตามประเด็นที่ มอบหมาย 2.3) ผู้เรียนนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ และ 3) ชั้นสรุป ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการทำผังสรุปความรู้ มีความสอดคล้องกับหลักสูตรสู่การจัดกิจกรรมการ เรียนรู้จากยุคบานีสู่ยุควิถีถัดไป โดยเป็นการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การเปิดประเด็นความเป็นไป ได้ของคำตอบสู่การตั้งสมมติฐานของคำตอบ และฝึกทักษะด้านการใช้เหตุผลมาของผู้เรียนในเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ เวลา ตลอดจนทิศทางแนวโน้มในอนาคตของภูมิศาสตร์ต่อความมั่นคงของ มนุษย์

สรุปองค์ความรู้

จากการนำเสนอบทความวิชาการนี้ เป็นการมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เริ่มจากการวิเคราะห์ หลักสูตร จากนั้นนำมาสู่การจัดการศึกษาในรายวิชาสังคมศึกษา อีกทั้งยังศึกษาตัวอย่างการสอนรายวิชาสังคม ศึกษาในต่างประเทศที่มีคุณภาพทางการศึกษาระดับคุณภาพ จากผลการทดสอบของ PISA (Programme for International Student Assessment) มาสู่การนำมาปรับใช้เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผสมผสานแนวคิด การบูรณาการภายในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หากผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาไปปรับใช้ จะเป็นแนวทางที่เกิดประโยชน์สำหรับผู้เรียน ดังนี้

1) เป็นฐานในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้จากหลายศาสตร์หรือหลายสาขาเข้าด้วยกัน เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย ตลอดจนการนำความรู้มาเชื่อมโยงและปรับใช้กับการดำเนิน ชีวิตประจำวัน

2) เป็นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงที่จำเป็นสำหรับอนาคต ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ของสังคมโลก โดยทักษะการคิดขั้นสูงที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิด สร้างสรรค์

3) เป็นการเสริมสร้างความน่าสนใจและแรงจูงใจที่ดีสำหรับการเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียนช่วงวัยปัจจุบัน คือ Generation Z หรือ “Gen Z” ที่มาจากกลุ่มคนที่เกิดหลังปี พ.ศ.2540 ขึ้นไป เป็นช่วงวัยที่มีพฤติกรรม ที่ตอบสนองต่อการศึกษาที่ต้องการความเข้าใจง่าย การเข้าถึงประเด็น และการตระหนักรู้ว่าพวกเขาต้องรู้

เพราะเหตุใด พร้อมเชื่อว่าการศึกษานำไปสู่ความสำเร็จและคุ้มค่ากับการลงทุนในอนาคต

4) เป็นการส่งเสริมทักษะทางสังคมที่ผู้เรียนพึงมี เช่น ทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และทักษะด้านสารสนเทศ (Communication, Collaboration and Information Skills)

5) เป็นการสนับสนุนการประเมินที่ความหลากหลาย เนื่องจากการออกแบบการเรียนรู้ที่ใช้ Theme – Based Curriculum สามารถประเมินผลลัพธ์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อสะท้อนความเข้าใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดีกว่าแบบทดสอบทั่วไป

References

- Armstrong, D. G. (1989). Developing and documenting the curriculum. *Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.*
- Beane, J. A. (1993). A middle school curriculum: From rhetoric to reality (2nd ed.). *Columbus, OH: National Middle School Association.*
- Bloom, B. S. (1956). Taxonomy of educational objectives, handbook: *The cognitive domain.* New York, NY: David McKay.
- Bullock, S. J. (1988). Future and present trends of navigation and positioning techniques in exploration geophysics. *Geophysical Journal*, 92(3), 521.
- Callon, M. (1986a). The sociology of an actor-network: *The case of the electric vehicle.* In M. Callon, J. Law, & A. Rip (Eds.), Mapping the dynamics of science and technology (pp. 19–34). *London, England: Macmillan.*
- Cascio, J. (2020). Facing the age of chaos. Medium. Retrieved from <https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>
- Chanaradee, N., Nodon, & Warit. (2020). Singapore's social studies curriculum. Facebook. Retrieved from <https://www.facebook.com/ThaiTeacherEd>
- Chuerattanapong, J. (1996). Curriculum development: Principles and practices. *Bangkok: Aline Press.* [in Thai]
- Delors, J. (1996). Learning: The treasure within; report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty-first Century (highlights). *Paris, France: UNESCO.*
- Doll, W. (1993). A post-modern perspective on curriculum. *New York, NY: Teachers College Press.*
- Fogarty, R. (1991). How to integrate the curricula. Palatine, IL: *IRI/Skylight Publishing.*
- Gagne, R. M. (1985). The conditions of learning (4th ed.). New York, NY: *Holt, Rinehart and Winston.*
- Government. (2014). National curriculum for basic schools and upper secondary schools. Retrieved from <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/524092014014/consolide>
- Halcrow, S. E., Tayles, N., & King, C. (2016). Infant and child health in prehistoric Southeast Asia. In M. Oxenham & B. Buckley (Eds.), *Bioarchaeology of Southeast Asia and the Pacific* (pp. 158–186). Cambridge, England: Cambridge University Press.

- Hargreaves, A. (1995). Development and desire. In T. Gusky & M. Huberman (Eds.), *Professional development in education* (pp. 9–35). *Milton Keynes, England: Open University Press.*
- Humphreys, A., Post, T., & Ellis, A. (1981). *Interdisciplinary methods: A thematic approach.* Santa Monica, CA: *Goodyear Publishing Company.*
- Jacobs, H. H. (1989). *Interdisciplinary curriculum: Design and implementation.* Alexandria, VA: *Association for Supervision and Curriculum Development.*
- Latour, B. (1988). *The pasteurisation of France.* Cambridge, MA: *Harvard University Press.*
- Nattaya, P. (2003). *Social studies: The era of standards.* *Rojchanaprinting Publisher.* [in Thai]
- OpenAI. (2024). *The New Zealand curriculum.* *ChatGPT* (December 16 version). Retrieved from <https://chatgpt.com>
- Turok, M. (2008). Breaking social confinement: An analysis of eighteenth-century women in the French economy. *Journal of Undergraduate Research at Minnesota State University, Mankato*, 8, Article 15.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction.* *Chicago, IL: University of Chicago Press.*
- Wiphaphan, P., & Wiphada, P. (2023). *Learning management social studies in the 21st century.* *Chulalongkorn University Printing House.* [in Thai]